

'ยางนา' ที่ถูกรัฐโค่นทิ้ง!

ในพื้นที่เขารู้กันว่าต้นยางนา 11 ต้นริมถนนสายพังงา-ภูเก็ต เป็น Landmark สัญลักษณ์ของการไปถึงสะพานสารสิน เข้าสู่เกาะภูเก็ต ต้นยางใหญ่อายุเป็นร้อยปีเรียงรายริมถนนหาดูยาก คนจึงจดจำแล้วก็เป็นข่าวขึ้นมาทันทีที่ถูกโค่น

ยางนาตายไปแล้ว เขากลับมาปักคืนใหม่ไม่ได้ ส่วนคนก็เริ่มทะเลาะกัน การทะเลาะกันของคนเป็นเรื่องน่าเศร้า แหวงทางหลวงยืนยันว่าได้ทำหนังสือขอตัดโค่นมานานแล้วเพราะต้นไม้ยืนตาย อันตรายต่อผู้สัญจร เจ้าหน้าที่ป่าไม้ในระดับพื้นที่ก็พยายามจะปกป้องตัวเองนัยว่าหากไม่ดำเนินการเกิดอันตรายใดๆ ขึ้นมากลัวถูกเอาผิดด้วย แต่ในอีกฟากหนึ่ง กรมป่าไม้ที่ส่วนกลางพบว่าหนังสือขออนุญาตตัดโค่นไม่ตรงกับข้อเท็จจริง 'ต้นแซะ' ที่ขอมากกลายเป็นต้นยางนาได้อย่างไร อีกทั้งต้นไม้ละแวกนั้นเมื่อก่อนสภาพทรุดโทรม ยืนต้นตายจริงกับต้นที่ยังสมบูรณ์... นี่เล่นหมาดัดที่เดียวหมด มีอะไรนอกใจเป็นเหตุผลพิเศษหรือเปล่า?

อันที่จริงการที่ราชการตัดโค่นต้นไม้ใหญ่ต่างๆ ที่ยังไม่ตายโดยเหตุผลต่างๆ กันไม่ใช่เป็นครั้งแรก แต่ปรากฏการณ์ยางนาที่พังงารอบนี้ น่าสนใจ สะท้อนให้เห็นถึงความก้าวหน้าล้ำหลังของความคิดเรื่องต้นไม้สาธารณะ

ปีสองปีนี้เกิดข่าวที่สังคมกังขาและไม่เห็นด้วยกับการตัดโค่นต้นไม้ของราชการออกมาก่อนข้างนี้ เรื่องป่าแห่งที่เชียงใหม่ ตามมาด้วยการกุดหัวต้นยางนา 100 กว่าปีบนถนนสายยางนา เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์มากมาย นี้ก็เชียงใหม่ ไม่ใช่แค่นั้น ก่อนหน้าก็เคยมีข่าวว่าด้วยข้อถกเถียงไม่ให้เกิดต่อโมเมนต์ไม้สักเพื่อขยายถนนสี่เลนที่จังหวัดน่าน เมื่อไม่กี่เดือนมานี้ก็มีข่าวคัดค้านตัดต้นไม้ใหญ่อายุร่วม 100 ปีขยายถนนสายจันทบุรี-สระแก้วเช่นกัน ฯลฯ

อันที่จริงสังคมไทยเรามีความคิดเรื่องต้นไม้สาธารณะที่ก้าวหน้าจากเดิมมาก ประชาชนถือว่าต้นไม้ใหญ่เป็นสาธารณะ หมายถึงประชาชนมีสิทธิ์ที่จะปกป้องหวงแหนดูแลด้วย ความคิดของภาคประชาชนก้าวหน้าจากเดิมไปมาก ไม่ใช่แค่ต้นไม้ใหญ่เท่านั้น ต้นไม้ริมทางที่ถูกกุดไม่ให้รบกวนสายไฟในเมืองนี้ก็ด้วย ยุคหน้าเทศบาลทั้งหลายต้องอาศัยผู้มีความรู้ในการตัดแต่งต้นไม้เข้าทำงาน จะจ้างรับเหมาหลายๆ ให้ไปตัดทิ้งแบบเดิมคงไม่ได้แล้ว เช่นเดียวกับजू อาศัยอำนาจของราชการฝ่ายเดียวโค่นต้นไม้ใหญ่ ครอบงำได้ว่าจะมีเสียงถกเถียงและจะกลายเป็นข่าวที่คนให้ความสนใจเหมือนกับยางนาเมืองพังงา

แต่ก็นั่นแหละ กระแสที่วามันยังกระจุกอยู่ที่ภาคสังคม แต่ภาครัฐยังตามไม่ทัน

หลายปีมานี้ องค์กรปกครองท้องถิ่นหลายแห่งยังมีการตัดแต่งต้นไม้แบบหยาบ ขาดความรู้ กุดหัว หั่นกิ่ง นานๆ จะเห็นการตัดแต่งดูแลให้สวยงาม เป็นเรื่องเป็นราว ล่าสุดนี้ กทม.มีความก้าวหน้าเรื่องต้นไม้มากขึ้น ถนนหลายสายมีต้นไม้สวยและได้รับการดูแลดีมาก อย่างไรก็ตาม องค์กรท้องถิ่นอีกจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้ใส่ใจเรื่องเหล่านี้

กรมป่าไม้ กรมอุทยานฯ ก็ดูแลเฉพาะในเขตป่า ส่วนไม้หวงห้ามที่กฎหมายให้อำนาจกรมป่าไม้ก็เพียงแค่อำนาจอนุมัติอนุญาต ไม่มีหน้าที่ไปบำรุงรักษาหน่วยงานที่เหลือแทบทั้งหมด ดูเหมือนไม่มีหน่วยใดที่มีหน้าที่ดูแลรักษาต้นไม้เลย

กรมทางหลวง ตัดถนนปลูกต้นไม้ริมทางจากนั้นก็ทอดทิ้งให้เติบโตไปตามยถากรรม ครอบรอบงบประมาณมีเงินจ้างตัดแต่งก็ได้ทำที่ แต่ก็แค่ตัดแต่ง ไม่ได้ดูแลสุขภาพองค์รวมของต้นไม้ ต้นไม้ก็เหมือนกับคนแหละครับ มีโรคภัยไข้เจ็บ ต้นยางนาริมถนนหลวงพังงา-ภูเก็ต เป็นแลนด์มาร์คสำคัญแถมยังเป็นไม้ใหญ่มีคุณค่า แต่ไม่มีงบประมาณดูแลบำรุงรักษา ต้นไม้ที่เป็นโรคหมอดันไม้รักษาได้นะ แต่สำหรับงานนี้โค่นสถานเดียว เหมารวมทั้งที่เป็นโพรงและที่ยังแข็งแรง น่าเสียดายมาก

ระบบของรัฐแยกส่วนกันไป หน้าที่ใครหน้าที่มัน แถมยังตั้งอยู่บนระบบงบประมาณ หากไม่มีงบประมาณไม่มีแผนไม่มีก็ทำอะไรไม่ได้ ต้นไม้ใหญ่ล้ำค่าริมถนนหลวงหลายๆ ต้น หรือตามพื้นที่ของหน่วยงานรัฐจึงกลายเป็นสิ่งแปลกปลอมไปอย่างน่าเสียดาย

ไม้ใหญ่บ้านเราไม่ค่อยมีคุณค่าในสายตาของคนจำนวนหนึ่ง หน่วยงานทำถนนมองเห็นแต่ถนนไม่เห็นต้นไม้ ต้นยางนาที่เชียงใหม่ตายเพราะพื้นลาดยาง โบกทับหาอาหารไม่ได้ปล่อยให้ตายอย่างช้าๆ แนวต้นไม้ของทางหลวงที่ปลูกมีไว้เพื่อเตรียมโค่นเมื่อมีแผนขยายถนนเป็นสี่เลนเปิดเลน และก็พร้อมจะถูกกุดหัวหากไปกีดขวางสายไฟฟ้า เพราะต้นไม้มีค่าน้อยกว่าสายไฟฟ้า

อย่างที่บอก กระแสสังคมบ้านเราก้าวหน้าไปมาก ดังนั้นความคิดและวิธีการกระทำแบบเดิมๆ ที่เป็นปัญหาเช่น นี้ก็อยากจะทำโค่นก็โค่น ควรจะยุติลงและเปิดศักราชใหม่ให้ตระหนักในคุณค่าของต้นไม้ใหญ่อย่างที่ตั้งชมและอารยประเทศเขาทำ บางประเทศถนนที่ตัดใหม่ต้องอ้อมเลี้ยวต้นไม้ด้วยซ้ำ อาคารใหญ่ๆ หากทับบนต้นไม้ใหญ่เขายังเว้นไว้ ให้ต้นไม้ยังอยู่แล้วออกแบบอาคารล้อมรอบ นี่ต่างหากคือความก้าวหน้าของการออกแบบที่แท้จริง

ที่เชียงใหม่ เริ่มมีกระบวนการดูแลรักษาต้นยางนาร้อยปีที่เป็นมรดกสำคัญอย่างจริงจัง การจุก กุดหัวต้นไม้โดยไม่มีใครรู้ และทางหลวงลาดยางทับโคนซึ่งเคยเกิด จะไม่เกิดซ้ำอีก โดยที่มีการตั้งคณะกรรมการร่วมที่มีท้องถิ่น เอกชน และประชาชนนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลออกกติการ่วมกันในการดูแลรักษา มีหมอดันไม้ตรวจสอบสุขภาพ หากจะต้องตัดแต่งต้องผ่านคณะกรรมการร่วมดังกล่าว มีการระดมทุนเพื่อให้เครือข่ายประชาชนในพื้นที่ได้สามารถทำกิจกรรมและร่วมดูแลรักษากันไป

ไม่เพียงเท่านั้นยังมีความพยายามเพาะเมล็ดยางนาแยกสายต้น ต้นกล้าเหล่านี้จะถูกนำไปปลูกเป็นถนนสายยางนาเส้นใหม่ สืบทอดมาจากถนนสายเดิม นี่เป็นการทำงานที่เป็นเรื่องเป็นราวให้คุณค่ากับต้นไม้ใหญ่จริงจัง

อยากให้เห็นแต่ละท้องถิ่นแต่ละชุมชนมีกระบวนการเปิดให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาไม้ใหญ่เช่นเดียวกับที่ถนนสายยางนาเชียงใหม่ เพื่อไม่ให้เกิดกรณียางนาริมถนนสายพังงาเกิดขึ้นซ้ำ

ต้นยางนาริมทางที่พังงาควรจะเป็นไม้ใหญ่ที่สุดสุดท้ายที่ถูกรักษาโค่นทิ้ง ไม่ใช่เรื่องของขั้นตอนราชการที่ผิดพลาด แต่เป็นเพราะการขาดนโยบายเอาใจใส่ต้นไม้ตั้งแต่แรก ย้อนไปดูห่อะ สิบปีมานี้เคยมีการเช็คสุขภาพ บำรุงรักษาดูแลต้นไม้ดังกล่าวบ้างหรือเปล่า จนกระทั่งจำนวนหนึ่งยืนต้นตายก็โค่น... ง่ายเกินไป ก็คือมันง่าย!

ต้นยางที่พังงาควรจะเป็นไม้ใหญ่ที่สุดสุดท้ายที่ถูกรัฐปล่อยปละแล้วโค่นทิ้ง ขอวิงวอน